

Sınıfta İstenmeyen Davranışlara İlişkin Öğrenci Görüşleri

Student' Perceptions Concerning with Misbehaviours in Classroom

Gizem Saygılı*, Işık Gürşimşek**

ÖZET

Okul sisteminde “disiplin” önemli bir sorun olarak ortaya çıkmakta ve eğitim-öğretim sürecinin verimliliğini engelleyici etkiler yaratmaktadır. Günümüzde okullarda öğrenciler, çeşitli sorunlarla yüz yüze kalmakta ancak bu sorunlar üzerinde sistemin yapısı gereği yeterince durulmamaktadır. Böyle bir eğitim sürecinin öğrencilerin sosyal ve duygusal yaşamlarında çeşitli boşluklar yaratması kaçınılmazdır. İstenmeyen öğrenci davranışlarının doğasının ve nedenlerinin anlaşılması, daha iyi bir eğitim sürecine sahip olmak için bir gereklilik, yaşam becerilerinin ve insan olma yeteneğinin gelişimi için ise bir zorunluluktur. Bu çalışmada, sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğrencilerin algıları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın amacı, istenmeyen öğrenci davranışlarının doğasını ve nedenlerini öğrencilerin bakış açısından incelemektir. Çalışmada demokratik eğitim, istenmeyen öğrenci davranışları ve sınıf yönetimi tartışılmıştır. Öğrenci görüşlerinden hareketle sınıf-içi ilişki dinamiklerini incelemeyi amaçlayan bu araştırma nitel bir çalışma olarak yapılandırılmıştır. Çalışma 2007 yılında İzmir’de farklı sosyo-ekonomik bölgelerde bulunan ilköğretim okullarında yürütülmüştür. Araştırmaya 86 öğrenci katılmıştır. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Toplanan sözel veriler nitel veri analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Öğrenci algılarının çeşitli açılardan anlaşılmasına katkıda bulunan verilere göre, öğrencilerin istenmeyen davranışlarda bulunmalarına öğretmenlerin yaklaşım ve davranışları neden olmaktadır. Bulgular ilgili literatür kapsamında tartışılmış, sınıfta olumlu öğrenme ortamı oluşturulması için gerekli görülen çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Demokratik Eğitim, İstenmeyen Öğrenci Davranışları, Sınıf Yönetimi

ABSTRACT

Discipline is the problem that faces us in education. Nowadays students face very serious problems. These problems are perceived as if not a matter. Such a process of education causes different problems in students' social and emotional life. Understanding structure and reasons of students' misbehaviours is necessary to have better educational process. Moreover it is a must to improve students' life and human being skills. In this research students' perceptions concerning with misbehaviours in classroom is come to light. The purpose of this research is to examine structure and causes of students' misbehaviours from the point of view of the students. Democratic education, misbehaviours and classroom management are discussed in this research. The research is designed as a qualitative study. This research was made in different schools that located in different socio-economic regions of İzmir in 2007. The data gathered by by means of the semi-structured interview. The data was analysed with the qualitative data analysis techniques. The research results based on students' perspectives concerning with misbehaviours in classroom show that between the causes of misbehaviours in classrooms, teacher is the most important reason.

Key Words: Democratic Education, Misbehaviours, Classroom Management

* Gizem Saygılı Sınıf Öğretmeni Kocasinan / Kayseri gizem.salman79@mynet.com

** Işık Gürşimşek Doç. Dr. , DEÜ Buca Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okulöncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı Buca-İzmir. i.gursimsek@deu.edu.tr

1-GİRİŞ

Eğitim, herkesin kendinde taşıdığı insan olma yeteneklerini geliştirmek, insan olmayı öğrenmektir [1]. Eğitim ve öğretimin amacı; özgür düşünceli, kişilik sahibi, öğrendikleri arasında neden- sonuç ilişkisi kurabilen insanlar yetiştirmektir. Eğitimin amacı asla belli kalıplar içerisine sıkıştırılmış bireyler yetiştirmek olmamalıdır [2]. Hedeflenen özgür insanı yetiştirmek için eğitimin demokratik olması ön koşuldur. Demokrasi, insan haklarına saygı, kişiler arası çatışmaların barışçıl yollarla çözülmesi, kişiler arası uyumlu ilişkilerin kurulması en iyi günlük hayat içinde birlikte yaşam ile öğrenilebilir [3]. Okul yaşamı, toplum yaşamının küçük bir örneğidir ve bu tür yaşantılar için zengin bir kaynaktır. Öğrenci davranışları ve tutumları üzerinde tüm okul üyeleri arasındaki ortak eşgüdümün büyük etkisi vardır [4]. Diğer bir deyişle, yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve diğer okul çalışanları arasında ortak söz birliğinin olması, istendik davranış standardı geliştirmede önemli bir yere sahiptir [5].

Öğrencilerde istendik davranış gelişimi ancak demokratik eğitim ortamında gerçekleşebilir. Demokratik eğitim, insan haklarına saygılı, katılımcı, insanın en temel değerlerini koruyan ve geliştiren, ilerlemeci, işbirlikçi, eleştirel düşünmeyi önemseyen bir eğitimidir. Bunların yanı sıra demokratik bir eğitim, okul, yönetici, öğretmen, öğrenci ve çevre arasındaki ilişkilerin insan haklarına saygılı ve demokrasi ilkelerine uygun olarak işlemesiyle mümkündür [6]. Okul ve sınıf ortamının demokratikliği, herkesin özgür olarak ve sorumluluk bilinci içerisinde hareket edebilmeleriyle ilişkilidir. Öğrencilerin hareketlerinin ve davranışlarının geliştirilmesi için sistematik bir eğitim süreci olarak tanımlanan disiplin, eğitim ve öğretimde başarıya ulaşmak için gereklidir [7]. İlköğretim okullarında öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları, bir anlamda önemli bir disiplin sorunudur ve eğitim öğretim etkinliğinin yürütülmesinde büyük bir problem oluşturur. Başkalarını rahatsız eden davranışlar genellikle öğrenci dersi tam olarak anlayamadığında veya bir kısmını kaçırdığında, sınıfın gerisinde kaldığında ortaya çıkmaktadır [8]. Dersin akışını bozan, hedef davranışlara ulaşmayı zorlaştıran veya engelleyen her davranış, istenmeyen davranıştır ve sınıfta istenmeyen öğrenci davranışları sadece eğitim öğretimi engellemez, bununla birlikte bazı

fiziksel ve psikolojik huzursuzlukları da beraberinde getirir [9].

Diğer bir tanımlamaya göre istenmeyen öğrenci davranışları, öğrenme ve öğretme sürecinin işleyişini ciddi biçimde tehdit eden, engelleyen ve aksatan davranışlardır ve herhangi bir davranışın, istenmeyen davranış olarak kabul edilebilmesi için hangi ortamda ortaya çıktığının, nedenlerinin ve şiddetinin bilinmesi gerekmektedir [10]. Çünkü bir davranışın istendik olup olmadığının yorumu farklı durumlara ve koşullara göre değişebilir [11]. İstenmeyen davranış sınıfa derse zamana ve duruma göre değişebilmektedir. O halde herkesin üzerinde anlaşıldığı istenmeyen davranışları listelemek ve tanımlamak oldukça zordur. Ancak öğrencilerin sınıf içerisindeki davranışları istenmeyen davranış olarak adlandırabilmek için dört temel ölçüt bulunmaktadır [12]:

- Davranışın öğrencinin kendisinin ya da sınıftaki arkadaşların öğrenmesini engellemesi.
- Davranışın öğrencini kendisini ya da arkadaşlarının güvenliğini tehlikeye sokması.
- Davranışın okulun araç ve gereçlerine ya da arkadaşlarının eşyalarına zarar vermesi.
- Davranışın öğrencinin diğer öğrencilerle sosyalleşmesini engellemesi.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının nedenlerine ilişkin literatüre bakıldığında en temel nedenler olarak; okulun fiziki ve sosyal yapısı [13], öğrenme etkinlikleri ve materyalleri, öğretmenin öğretim tarzı [14], [15], öğretmenin sınıf yönetim becerilerinin yetersizliği, öğretim tarzı, öğrencileri ile olan iletişim biçimi [16], öğrencinin kişisel ve psikolojik özellikleri [17], ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı ve aile yaşamları [18] gösterilmektedir.

Öğrencilerin içerisinde yaşadıkları çevre, davranışlar üzerinde büyük etkiye sahiptir. Bazen çevreyi değiştirmeden davranışları değiştiremezsiniz [19]. Öğrencinin içinde yaşadığı çevre, aile ortamı ve okul, davranışlarının temel kaynağını oluşturur. Bu çevrede yaşayan insanların eğitim düzeyleri, öğrencilerin davranışları üzerinde önemli ölçüde etkilidir ve öğrencilerin davranışlarına yansımaları sınıf içine taşınır. Sınıf ortamında gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarının aileden kaynaklanan diğer bir nedeni ise anne-

baba tutumlarıdır ve annelerin empatiyle yaklaşmasının çocukların sosyal ve genel uyumlarını arttırdığı gözlenmektedir [20]. Eğer öğretmen, yalnızca sınıf içi davranış değişkenleri ile uğraşıp, sınıf dışı etkenleri göz ardı ederse başarıya ulaşması hem zor olur hem de kalıcı olamaz. [9].

İstenmeyen davranışların ortaya çıkmasında sınıf dışı etkenler kadar sınıf içi etkenler de önemlidir. İstenmeyen davranışların oluşmasında öğretmenlerin yetersizlikleri büyük rol oynamaktadır. Derste öğretmenin sürekli aktif, öğrencinin pasif olması, öğrencilerin dikkatini dağıtır. Öğretmenin öğrenci ile alay etmesi, öğrencilere kaba davranması, öğrenciler arasında ayırım yapması, öğrencilerle gerekli iletişimi kuramaması, öğretmenin toplumsal beceri eksikliğinden kaynaklanan istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını sağlar. Ayrıca Öğretmenin kişisel özellikleri, özgüven, tükenmişlik, başarısızlık korkusu vb durumlar, çocuklardan hoşlanmama ve özel sorunları (evlilik vb.) sınıf içi disiplin sorunlarının kaynağını oluşturabilir [21].

Sınıfın fiziksel koşulları, gürültülü ve kalabalık oluşu, ısı ve ışık durumu öğrenci performansı üzerinde önemli ölçüde etkilidir. Sınıf düzeni gibi, öğrencilerin oturma düzeni de sınıf yönetimi ve eğitsel çabalar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. İstenmeyen davranışların neden kaynaklandığını bilmek bu davranışların düzeltilmesinde önkoşuldur. Sınıfta her şey normal giderken öğretmen bir anda birden fazla istenmeyen davranışla karşılaşabilir. Öğretmen sorun durumunda kendinden emin, güvenli ancak hata yapan öğrencilerin de iyi niyetine inanan bir tutum sergilemelidir; çünkü istenmeyen davranışın değiştirilmesi öğrencinin kişilik değerleri ve öz güven duygularının pekiştirilmesine bağlıdır [22]. Öğretmen sınıfta istenmeyen davranışları ortadan kaldırırken, diğer taraftan da öğrencileri derse karşı motive etmelidir. Diğer bir deyişle öğretmenin sınıftaki rolü öğrencilerin istedik davranışlarına rehberlik etmek, yardımcı olmak, öğrenmeyi kolaylaştırmak ve sınıfta istenmeyen davranışların oluşmasına engel olmaktır [12]. Sınıfta oluşan istenmeyen davranışları önlemek ve düzeltmek amacıyla öğretmenin uygulayabileceği stratejiler arasında, görmezden gelmeyi, uymayı, doğru davranışı göstermeyi, umursamamayı, fiziksel müdahaleyi, derste değişiklik yapmayı, sorumluluk vermeyi, öğrenciyle konuşmayı, okul yönetimi rehberlik servisi ve aile ile iletişim kurmayı, cezayı sayabiliriz [22], [12].

Çağdaş okul ve sınıf yönetimi modelleri incelendiğinde dikkati çeken ortak nokta, bütün modellerde öğrenciyi kötü davranışlarından dolayı suçlamaktan kaçınılmasıdır. Çağdaş sınıf yönetimi modellerinde öğrenciyi yardım etme ve rehberlik yaklaşımı ön plana çıkmaktadır [23]. Çağdaş eğitimde yer alan disiplin anlayışının amacı, çocuğun davranışlarını düzenlemesini sağlamak ve kendi kendini yönetme yeteneğini kazandırmaktır [24]. Eğer bir öğretmen başa çıkmak zorunda kaldığı istenmeyen öğrenci davranışlarını en aza indirebiliyor ve sınıf içi zamanın önemli bir kısmında öğrencileri öğrenme etkinliklerine yöneltebiliyorsa o sınıfta etkili bir sınıf yönetiminin görüldüğünü söyleyebiliriz [25].

Sınıf yönetimi, sınıftaki uygulamaların tümüyle ilişkilidir. Sınıf yönetimi, kaynakları örgütleme, çevreyi etkili bir biçimde düzenleme, öğrenci gelişimini gözleme, ortaya çıkabilecek öğrenci sorunlarını önceden tahmin edebilme gibi unsurları içeren sınıftaki hayatın bir orkestra gibi yönetilmesidir [26]. Sınıf yönetiminin değişkenlerini öğretmen, öğrenci, okul programı, eğitim ortamı, eğitim yönetimi, aile ve çevre olarak sıralayabiliriz. Ancak bu değişkenler içerisinde en stratejik olanı öğretmenlerdir. Sınıf yönetimi ile ilgili olarak öğretmenlerin karşılaştığı güçlükler sınıf yapısından ve öğrenciden kaynaklandığı kadar öğretmenden de kaynaklanmaktadır. Öğretmenden kaynaklanan sorunlar öğretmenin yönetim ve öğretim tarzı, öğrencilerde düşük beklenti belirleme, öğretmenin kişisel özellikleri, öğrenci rolünü algılama biçimi olarak ifade edilebilir. Sınıf yönetiminde karşılaşılan güçlükler öğretmenlerin zamanlarının önemli bir bölümünü alır. Sınıf yönetimi ile ilgili olarak öğretmenlerin karşılaştığı güçlükler sınıf yapısından ve öğrenciden kaynaklandığı kadar öğretmenden de kaynaklanmaktadır. Öğretmenden kaynaklanan sorunlar öğretmenin yönetim ve öğretim tarzı, öğrencilerde düşük beklenti belirleme, öğretmenin kişisel özellikleri, öğrenci rolünü algılama biçimi olarak ifade edilebilir [27].

İyi bir sınıf yönetimi ve organizasyonu öğretmenleri karşılaşacakları birçok zorluktan da kurtarır. Zamanın etkili bir şekilde kullanımı, sınıftaki uygulamaların akıcılığı, disiplin açısından önemlidir. Çünkü dersin bölünmesi öğretmen ve öğrencinin dikkatinin bozulmasına ve ilgisinin azalmasına neden olur. Öğretmen öğrencilerin derse etkili katılımlarını sağlayarak istenmedik davranışları azaltabilir [20]. Bunun yanı sıra, dakik olma, derse iyi hazırlanma, hızlı

bir şekilde derse başlama, tüm sınıfın katılımı konusunda ısrarcı olma, sesin etkili bir biçimde kullanımı, karışıklıklarla uğraşabilmek için açık stratejilerin belirlenmesi, karşılaştırma yapmaktan kaçınma, verilen sözleri tutma, sınıfı amaca uygun bir biçimde organize etme, öğrencilerin problemleri ile ilgilenme gibi temel kurallara uyabilen öğretmenler etkili sınıf yöneticileri olabilirler [15].

1.1- ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmada, sınıfta istenmeyen davranışların neler olduğuna, nedenlerine ve nasıl önlenebileceğine ilişkin veriler öğrencilerin algılarından yola çıkarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sınıfta istenmeyen davranışların uygulayıcısı ve mağduru olan öğrencilerin sınıflarda eğitim sürecini aksatan etkenlere ilişkin algılarının, disiplin problemlerinin anlaşılmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulguların, istenmeyen öğrenci davranışlarının anlaşılmasına, düzey ve kaynaklarının saptanmasına yardımcı olacağı ve oluşturulacak çözümlere kılavuz edeceği umulmaktadır.

1.2- ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

İlköğretim okullarında yaşanan istenmeyen öğrenci davranışlarını, nedenlerini ve nasıl önlenebileceğini öğrenciler nasıl algılamaktadır?

1.3- ALT PROBLEMLER

- *İstenmeyen öğrenci davranışları nelerdir?
- *İstenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri nelerdir?
- *İstenmeyen öğrenci davranışları nasıl önlenebilir?

1.4- SAYILTILAR

* Öğrencilerin görüşme sorularına yanıt verirken gerçek düşüncelerini ortaya koydukları varsayılmıştır.

1.5- SINIRLILIKLAR

*Araştırmanın verileri, İzmir ili Buca ilçesi sınırları içerisinde yer alan farklı sosyo-ekonomik çevrelerde bulunan üç ilköğretim okulu ile sınırlı kalmıştır.

*Araştırmanın verileri, Buca İlköğretim Okulu, Müşerref Mahmut Tınas İlköğretim Okulu ve Dirayet Süren İlköğretim Okulu'nda 4. ve 5. sınıfa devam eden 34'ü kız 52'si erkek

olmak üzere 86 öğrenci ile sınırlı kalmıştır.

*Yapılan bu araştırma 2006–2007 eğitim öğretim yılı bahar dönemi ile sınırlıdır.

II-YÖNTEM

Araştırmada, problem durumunu daha derinlemesine ve bütünsel olarak incelemek için nitel araştırma tekniklerinden “yarı yapılandırılmış görüşme” tekniği kullanılmıştır [28]. Çalışma, ilköğretim öğrencilerinin problem durumuna ilişkin görüşlerinin buldukları çevre ile de ilgili olabileceği düşünüldüğünden, 2006- 2007 öğretim yılının bahar döneminde farklı sosyo-ekonomik düzeydeki semtlerde bulunan ilköğretim okullarında bulunan öğrenciler ile yürütülmüştür [29].

2.1- Araştırma Grubu

Bu çalışmanın örneklemini, Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim 4. ve 5. sınıfta okuyan 34'ü kız 52'si erkek olmak üzere 86 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmaya hangi okulların ve kaç öğrencinin katıldığı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo-1: Araştırmaya katılan öğrencilerin okulları ve sayıları

OKULLAR	Kız	Erkek
Buca İlköğretim Okulu	16	21
Müşerref Mahmut Tınas İlköğretim Okulu	10	20
Dirayet Süren İlköğretim Okulu	8	11
TOPLAM	34	52
	TOPLAM: 86	

2.2- Veri Toplama Aracı

Bu çalışmadaki veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Verileri toplarken, görüşmelerde standardı sağlamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçme aracının içerik ve görünüş geçerliliklerini tespit etmek amacıyla şu çalışmalar yapılmıştır. Formda hangi soruların yer alması gerektiğine ilişkin karar vermek için çeşitli kaynaklar incelenmiştir ve konuya ilişkin literatür taraması yapılmıştır. Ölçme aracında yer alan soruların, görüşmeye katılan tüm öğrenciler tarafından aynı biçimde anlaşılabilmesi için okullarda

çalışan öğretmenlerin ve uzmanların görüşleri alındıktan sonra 4'ü erkek, 4'ü kız olmak üzere 4. ve 5. sınıfa devam eden 8 öğrencinin görüşlerine başvurulmuştur.

III- BULGULAR VE YORUM

Yapılan araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, ne yazık ki, okul ve sınıf ortamlarında hala demokratik olmayan uygulamalara yer verildiği görülmektedir. Veri toplama aracında yer alan sorulara göre öğrencilerin verdiği cevaplar aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo-2: Sınıfınızda gözlemlediğiniz istenmeyen öğrenci davranışları nelerdir?

“...öğrencilerin çok konuşması, çok küfür edilmesi, çok kavga edilmesi...”
 “...verilen ödevlerin yapılmaması, arkadaşlarının sınıfta gezinmesi, öğretmene sürekli şikayet etmeleri...”
 “...ders hep aynı kişilerin katılması, bazı arkadaşların kitapları, sırayı karalaması, resim çizmeleri, öğretmene çaktırmadan oyun kağıtlarıyla oynamaları, birbirimize silgi yada kağıt atmamız, erkek öğrencilerin saçımızı çekmesi...”
 “...ders işlerken sözümüzü kesmeleri, bizi dinlememeleri, sık sık tuvalete gitmeleri, sınıftan çıkarken kapıya tekme atmaları, sınıfa sürekli geç gelmeleri ve kapıyı vurmamaları, çok devamsızlık yapmaları...”
 “...öğretmeni hep sinirlendirmeleri, üzmeleri, özellikle sınıfa başkaları geldiğinde öğretmeni rezil etmeleri...”

Tablo-4: Sınıfınızda gözlemlediğiniz bu istenmeyen öğrenci davranışların önlenmesi için sizce neler yapılabilir?

“... öğretmenimizden saygı ve sevgi görmek istiyoruz...bize değer versin...bizi arkadaşlarımızın içinde rezil etmesin baş başa konuşsun...”
 “...bizi dinlesin, sözümüzü kesmesin, tebeşir atmasın, onun yerine tek ayak üstünde bekletsin...”
 “...tembel öğrencileri dışlamasınlar, çünkü o zaman daha kötü davranıyorlar...”
 “...ailelerimizle konuşsun ama şikayet etmesin birde onlar dövüyor...”
 “...bir günlüğüne öğretmenler öğrenci olsa bizde onların öğretmeni..onların bize davrandıkları gibi davranırdım..yaptıkları hataları anlamalarını isterdim... dayak yediğim için onları dövmem, rezil etmem...”
 “...hep ders olmasın oyunda oynayalım...bazen dışarı çıkarsın...”
 “...bizlerden özür dilesin...güzel güzel konuşsun...hemen bağırmasın, başından savmasın...”
 “...artık öğrenciyle vakit geçirmiyor...öğretmen öğrenciyle baş başa konuşarak sorunların kaynağına inmeli...”

Tablo-3: Sınıfınızda gözlemlediğiniz bu istenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri sizce ne olabilir?

“...öğretmeni istemiyor olabilirler...”
 “...ailevi sorunları olabilir, ailesi çok baskı yapıyor...öğretmenimizin bizden çok şeyler beklemesi...bazen bizim çocuk olduğumuzu unutuyor... öğretmenimiz sürekli şikayet ediyor, sınıfın düzeni ile ilgilenmiyor...mesela ben kalelim kaybolduğu için ağlarım ama öğretmen ağlamaz...”
 “...bence kaynağı ilgisiz öğretmenler ve sorumsuz çocuklardır...”
 “...öğretmenin öğrencilerine ağır başlı olmamasından kaynaklanıyor olabilir...”
 “...öğrenciler, öğretmenin dersten soğumuş ve bıkmış olduğunu fark etmişlerdir...iyi eğitim öğretim veremiyordur...”
 “...hep ders işliyordur, iyi anlatamadığı içinde anlamayanlar, bilmeyenler başka şeylerle ilgileniyordur...kitaplardan öğreniyoruz öğretmenlerden değil...”
 “...çalışkan olmayanların arkada oturmasından kaynaklanıyordu...daha çok konuşuyorlar...”
 “...birçok şeyi aslında onlarda yapmak istemiyordur ama beni herkes böyle tanıyor der yapar...böyle yapmazsam benimle dalga geçerler...diye düşünüyordur bence...çalışkan arkadaşlarımız bile dışlanmamak için kavga ediyorlar...”
 “...birinci sınıftaki öğretmenimizden kaynaklanıyor...velilerden korktu kaçtı...öğretmen Atakan'a birinci sınıfta bir tokat atsaydı böyle yapabilir miydi hiç...”
 “...bize çok öğretmen geldi...hepsinin tarzı farklıydı...dersleri farklı anlatıyorlardı...bir disiplin oluşturamadılar...”
 “...hepsi çok şımarık, aileleri şımartıyor...bir şeyleri hep böyle yapmaya alışmışlar...öğretmende kızıyor ama işe yaramıyor...belki de sinirli anne babadan, babası dövüyordur...”
 “...kendimizi kontrol edemiyoruz...büyük sınıflara özeniyoruz, filmdeki kahramanlardan etkileniyoruz...”
 “...Bize söz hakkı vermiyor. Kafasında bazı kişileri belirlemiş hep onları kaldırıyor...sınıfta her neye sinirlenirse hep İsa'ya vuruyor...ona çok haksızlık yapıyor...İsa öğretmenden çok bıktı derse girmek istemiyor...”
 “...biri yanlış yaptığında öğretmen dalga geçiyor. Bizi hayal kırıklığına uğrattıyor..şaban diyor şabaniye diyor...derste kalkmak istemiyoruz...”
 “...öğretmenlerin çoğu öğretmenliği bilmiyor...hep sinirleniyor, dövüyor..ailevi problemleri var...öğretmenin sorunları sınıfın sorunu haline geldi...bence yansıtmamalı...öğretmen olarak görevini yapmıyor...”
 “...geç geldiğim için beni dövüyor ama fayda etmiyor...onu daha çok kızdırıyorum...”
 “...öğretmen öğrencilere eşit davranış, bizi dövmekle disiplin altına aldığını sanıyor...onun yerine uyarsın, notlardan kırsın tek...”

Okul ve sınıf ortamı, insan hakları ve demokrasi eğitiminin ilk adımıdır [30]. Öğrencilerin okul ve sınıf yaşantılarının, kişilik gelişimleri üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilerinin olduğu kabul görmüş bir gerçektir. Bu nedenle sadece sınıf öğretmenlerinin değil tüm öğretmenlerin insan haklarına saygılı ve demokratik bir sınıf ortamı oluşturarak ders işlemeleri, öğrencilere tartışabilecekleri ortamlar sağlamaları, söz hakkı vermeleri, onları dinlemeleri, söyledikleri ile alay etmemeleri ve söylediklerine değer vermeleri, onlar arasında hiçbir şekilde ayırım yapmamaları, şiddet kullanmamaları, hoşgörülü olmaları, kendi görüşlerini zorla kabul ettirmeye çalışmamaları, öğrencilerin demokratik tutumları kazanmalarında oldukça büyük bir öneme sahiptir [31]. Öğretmenlerin öğrencileriyle empatik ilişkiler kurabilmeleri için öncelikle öğrencilerine saygı duymaları ve değer vermeleri gerekmektedir. Ancak bu şekilde öğrencilerdeki düşünsel, davranışsal çeşitliliğin bir sorun değil zenginlik olduğunun farkına varır ve öğrencileri ile olan ilişkilerini hoşgörü ve saygı temeline dayandırabilir.

IV- SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bir eğitim programını kadar çağdaş hazırlansa da yetkin olmayan öğretmenlerle, kalabalık sınıflarda, kötü fiziksel koşullarda uyguladığımızda, beklenen yararı sağlama şansınız yoktur. Araştırmadan elde ettiğimiz bulgular, okullarımızda fiziksel ve sözel şiddetin küçümsenmeyecek bir oranda ve sıklıkta yaşandığını göstermektedir [32], [33], [34]. Öğretmenlerin olumsuz öğrenci davranışları ile başa çıkabilmek için uyguladığı yöntem ve stratejiler onun sahip olduğu sınıf yönetimi becerisinin bir göstergesidir. Bunun yanı sıra istenmeyen davranışların en aza indirilmesinde öğretmen, yönetici ve ailenin ne oranda ortak çaba gösterdikleri, olaylara yaklaşım tarzları önemli yere sahiptir.

Demokratik eğitim veren okullarda katılım ve işbirliği önemlidir. Bu nedenle, öğretmenlerin, öğrencilerin ve ailelerin, öncelikle katılımın engellerinin belirlenmesinde ve en aza indirilmesinde ortak bir çaba içerisine girmesi gerekir. Özellikle aile katılımı, yetişkin eğitiminin bir boyutu olarak algılanmalıdır. Bunun yanı sıra ailenin okul ile iletişim halinde olması, öğretmenin sınıf içi çalışmalarını yönlendirici ve güdüleyici bir etki yaratabileceği gibi bu sorumluluk paylaşımı çocuğun eğitiminde yaşanan sorunlara karşı ailenin daha duyarlı olmasını ve bu sorunların çözümünde

daha sağlıklı bir yaklaşım göstermeleri bakımından önemlidir [2]. Bu bağlamda, aile ile yazılım iletişim içinde olunması, anne babaya dönük konferansların ve toplantıların düzenlenmesi, anne babaların katıldığı gezi, yemek, spor veya evlere ziyaretler gibi etkinliklerin düzenlenmesi, eğitim öğretim sürecinde öğretmeni ve aileyi sorumluluk paylaşımına itecektir.

Öğretmen bir yandan bilgi, beceri ve tutumlarıyla öğrencilerinin eğitimi görevini yürütürken diğer yandan davranışları ile onları etkiler. Öğretmenin samimi, anlayışlı sabırlı olması öğrenciyi olumlu düşünmeye sevk edecek aksi davranışlar ise öğrenci üzerinde olumsuz etki yaratacaktır [35]. Öğretmenler öğrencilerin sadece yetenek ve öğrenme alışkanlıklarına değil, aynı zamanda davranışlarına da dikkat etmelidirler. Davranış kontrolü sınıf yönetiminin önemli bir ögesidir [36]. Pozitif bir çevre yaratmak ve problemleri önlemek için öğretmenler bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmalı olumlu davranışları ve öğrenci motivasyonunu desteklemelidir [37]. Bu aynı zamanda davranışların etkili yönetildiği, istenmeyen davranışların sınıfın katılımını ve motivasyonu düşürmeden en aza indirilmiş olduğu bir sınıf anlamına da gelmektedir. Davranışların ve öğrenmenin iyi yönetildiği sınıfta, öğrenciler öğretim amaçlarını gerçekleştirir ve amaçların gerçekleşmesini engelleyen davranışlar gözlenmez [38]. Bu bağlamda öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yönelik düzenlenen hizmet içi eğitim seminerlerinde ve kurslarında sınıf yönetimi, iletişim becerileri, çatışma çözümü vb. konuların ön plana çıkarılması, bu konulara ilişkin konferansların düzenlenmesi gerekli görülmektedir.

Sonuç olarak okullarımızda öğrencileri derse katan çağdaş öğretim yöntemlerine yer verilmeli, iletişime dayalı olumlu ve demokratik sınıf atmosferi yaratılmalıdır. Öğrencilerde iç disiplin oluşturmanın yolları aranmalıdır. Okullarda öğrenci katılımı ile disiplin sağlamanın yolları aranmalıdır. Öğrencilere ceza verme yerine sorun çözme yaklaşımlarının kullanımı teşvik edilmelidir. Bu bağlamda öğretmen ve yöneticilerin onurlu disiplin sağlamanın önemi ve yolları hakkında farkındalık düzeylerinin yükseltilmesi için hizmet içi eğitim kursları, seminerleri düzenlenmelidir. Disiplin sorunları ve bu sorunların çözüm yolları ile ilgili olarak öğretmenlerin mesleklerin özellikle ilk yıllarında karşılaştıkları ve üstesinden gelmekte

zorlandıkları göz önünde bulundurulursa, öğretmen yetiştirme programlarına ilgili derslerin konulması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Öğretmen adayları belli yaş gruplarına göre okullarda yaşanan disiplin sorunları ile bu sorunların çözümü konularında aydınlatılmalı ve dersler teorik bilgiler ile bunların uygulamalarını bütünleştirecek şekilde işlenmelidir. Çünkü ileride öğretmenliğin zorlukları ile baş başa kalan bir öğretmen idealizmini yitirmekte ve meslekten soğumaktadır. Bu nedenle üniversiteler öğrencilerinin her türlü ilgi ve gereksinimlerini dikkate almalı ve onlara bu konularda yönlendirici eğitim öğretim olanakları sağlamalıdır. Öğretim çalışmaları yaşama dönük, öğrencileri uygulama ve yaratıcılığa yönlendiren nitelikte sürdürülmelidir. Özellikle öğretmen eğitimi programlarında öğretmenlik mesleğinin gerçek hayat uygulamalarına ve ileride çalışacakları okulların yapı ve işleyişine ilişkin mümkün oldukça çok bilgi ve deneyim kazanmalarına fırsat verilmelidir. Okul deneyimi uygulamaları öğretmenlik mesleğine ilişkin bilgi ve becerilerin kazandırılmasında çok önemli bir yer tutar. Bu bağlamda aday öğretmenlerin okul deneyimi uygulamalarının bir yıl süreli ve kesintisiz olması gerektiğine inanılmaktadır. Öğretmen adayı, dört yıllık öğretmen eğitimi sürecinin ilk üç yılında kazanmış olduğu bilgi ve deneyimlerine bağlı olarak, dördüncü yılında mesleki deneyim kazanmaya yönlendirilmeli ve mezun olabilmek için bir bitirme tezi ya da projesi hazırlamalıdır.

KAYNAKÇA

1. Tanilli, S.(2001). İnsanlığı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor. İstanbul
2. Özden, Y. (1999). Eğitimde Yeni Değerler. Ankara: PegemA Yayıncılık.
3. Kepenekçi, K. Y. (2000). İnsan Hakları Eğitimi. Ankara: Anı Yayıncılık
4. Thompson ,D. Ve Sharp, S. (1994). Improving schools: establishing and integrating whole school behaviour policies. London: David Fulton Publishers
5. Docking, J. (1996). Managing Behaviour in the Primary School. London: David Fulton Publishers.
6. Bilgen, N. (1994). Çağdaş ve Demokratik Eğitim. Ankara: MEB Yayınları
7. Humphreys T. (1999), Disiplin nedir? Ne değildir?, İstanbul:Epsilon yayinevi
8. Cangelosi, J. (1993). Classroom Management Strategies: gaining and maintaining student's cooperation. New York: Longman
9. İlgar, L.(2000) Eğitim Yönetimi, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi, Beta Yayıncılık, İstanbul
10. Burden, P. R. (1995). Classroom Management and Dicipline: Methods to Facilitate Co-Operation and Instruction. London:Longman
11. Cohen, L. ve Cohen, A. (1987). Disruptive Behaviour:A Source Book For Teachers. London: Harper and Row Publishers.
12. Kaya, L. Z. (2002). Sınıf Yönetimi, Pagema Yayıncılık, İstanbul
13. Doyle, W. (1986). Classroom Organization and Management. (Ed: Wittrock, M.), New York: McMillan
14. Charlton T. ve David, K. (1993).Managing misbehaviours in schools. Londra: Routledge
15. Fontana, D. (1985) Classroom Control. The British Psychological Society, London
16. Tattum, P.D. (1989). Violent, aggressive and disruptive behaviour. (Ed: Jones, N.), Londra:The Falmer Pres.
17. Gray, J. Ve Richer, J. (1988). Claddroom Responces to Disruptive Behaviour. Londra: Routledge
18. Levin, J. ve Nolan, F. J. (1996). Pirinciples of Classroom Management: Professional Decision Making Model. Boston: Allyn and Backon
19. Apuhan, R. Ş.(2002). Etkili Öğretmenin Temel Davranışları, Timaş Yayıncılık, İstanbul
20. Erden, M ve Akman, Y. (1995) Eğitim Psikolojisi, Arkadaş Yayınları, Ankara
21. Tertemiz, N. (2001) "Sınıf Yönetimi ve Disiplin", Sınıf Yönetimi, (Ed:Küçükahmet,L) Nobel Yayıncılık, Ankara
22. Aydın, A. (1988).Sınıf Yönetimi, Anı Yayıncılık, Ankara

23. Adams, D. ve Hamm, M. (1994). *New Designs for Teaching and Learning. Promoting Active Learning in Tomorrows Schools.* S. Francisco: Jossey-Bass Publishers.
24. Tuncer, O. (1980). *Çocuk Aile ve Çevresi. Çcuk ve Eğitim.* Ankara: TED Yayınları
25. Brophy, J. ve Everston, C. M. (1976). *Learning from Teaching: A developmantal Perspective.* Boston: Allyn and Bacon
26. Lemlech J. K.(1988). *Classroom Management,* Longman Press, NewYork.
27. Öztürk,B.(2002)“Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi”, *Sınıf Yönetimi, (Ed.) Emin Karip, Pegem Yayıncılık, Ankara*
28. Balcı, A. (2000). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem Teknik ve İlkeler.* Ankara: PegemA Yayınları
29. Yıldırım, A. ve Şimşek, H.(1999).*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayınevi
30. Richardson, R. (1979). *Learning in a world of change: Methods and approaches in the classroom.* UNESCO, 187-189
31. Özden, Y. (2002). *Sınıf içinde öğrenme öğretme ortamının düzenlenmesi. Sınıf Yönetimi. (Ed: E. Karip) Ankara: PegemA Yayıncılık.*
32. Gözütok, F.D. (1993). “Disiplin Sağlamada Öğretmen Davranışları”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:25, 703-711.*
33. Demir, S. B. (2005). “Okulda ve Ailede Bedensel Cezanın Demokratik Tutumlar Üzerine Etkisi” (Ed: Kiran, H.) XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Pamukkale Üniversitesi Yayını
34. Sarpkaya, P. (2006). “İlköğretim Birinci Kademe Okullarında Sınıf İçinde Karşılaşılan Öğretmen Şiddeti”. *Yapılandırmacılık ve Eğitime Yansımaları Sempozyumu. Özel Tevfik Fikret Okulları*
35. Güçlü, N. (2000). “Öğretmen Davranışları”, *Millî Eğitim*
36. Mortimore, P ve Sammos, P (1997) “Teacher Espectation.” *Teaching and Learning in the Primary School. (Ed.) Andrew Pollard and Jill Bourne.*The Open University, Newyork
37. Woolfolk, A. (1998). *Educational Pscology, Allan and Bacon Inc., Boston, s.474.*
38. Özyürek, M. (1996) *Sınıfta Davranış Yönetimi, Karatepe Yayınları, Ankara*